Autor Guste Santini
Srijeda, 09 Siječanj 2013 10:43

Uspjeh Baracka Obame u nametanju većih poreza bogatima, i fijasko Francoisa Hollandea u istoj namjeri bili su predmet interesa javnosti, dok je struka ostala prilično nezainteresirana. Istini za volju, nije predsjednik Obama dramatično povećao poreznu presiju bogatima. Postignut je sporazum između republikanaca i demokrata o nešto većim porezima, ostali dio dogovora je očekivan. Predsjednik Hollande je parolom o potrebi dramatičnog povećanja poreza najbogatijim francuzima, kao njihovoj patriotskoj dužnosti, po poreznoj stopi od 75% dobio odgovor kojeg je javnost prepoznala u odlasku poznatog francuskog glumca, Gerarda Depardieua.

Jednom je netko rekao: „Ja bih volio svoju zemlju dvostruko više kada bi plaćao poreza upola manje.“ Paul Krugman je glede povećanja porezne presija ustvrdio: „Siromašni imaju vrlo malo novca, pa ne mogu plaćati značajno povećane poreze. Bogate je moguće oporezivati jače, ali samo do neke točke: ako država nametne previsoku „graničnu stopu, tj. uzme prevelik dio posljednjeg dolara što ga pojedinac zaradi, to će imati ozbiljan nepovoljan učinak na poticaje da se radi, štedi i investira.“

Progresivno oporezivanje dohotka bilo je uobičajeno do nastupa neoliberalizma početkom sedamdesetih godina. Upravo smanjenjem progresivnih stopa, Reganova porezna reforma, te smanjenjem socijalnih prava građana razmontirana je država blagostanja, welfare state. Umjesto mraginalne porezne žrtve, kako to nazivaju porezni teoretičari, prešlo se na relativnu žrtvu. Globalizacija nije „povezala“ samo monetarnu i kreditnu, odnosno tečajnu politiku, ona je snažno utjecala na harmonizaciju poreznih sustava. Što više otvoren je nesmiljeni rat u pravcu smanjenja tzv. izravnih poreza, porez na dohodak i dobit, kako bi se privukli investitori. Smanjenje izravnih poreza kompenzirano je povećanjem neizravnih poreza, posebice poreza na dodanu vrijednost.

Usput rečeno moj prijedlog porezne reforme objavljen u knjizi (2009): Porezna reforma i hrvatska kriza polazi od navedenih postavki.

Welfare state je preferirao dohotke od rada u odnosu na dohotke od kapitala. Poreznom reformom predsjednika Regana politika oporezivanja je postala inverzna: preferiraju se dohoci od kapitala u odnosu dohodaka od rada. Pri tome, valja sasvim jasno reći, porez na dodanu

vrijednost, kao regresivni porez, uglavnom tereti dohotke od rada. Tako su se porezni sustavi podredili kapital odnosu.

Da li dogovor republikanaca i demokrata znači povrat na stare startne pozicije? Teško je reći. Bilo bi dobro da je tome tako, ali ja mislim da je to više ustupak taktičke prirode, a ne izraz spoznaje kako nas neoliberalistički koncept vodi u neželjenom pravcu. Protesti na Wall Streetu upozorili su najmoćnije u hramu njihove moći da se je pretjeralo u odnosu država – financijski kapital. Da podsjetim. U vrijeme financijske krize sve su razvijene zemlje snažno, na teret poreznih obveznika, podržale financijske i multinacionalne korporacije kako bi iste izbjegle stečaj. U isto vrijeme građani su nemilice prisiljavani da uredno servisiraju svoje obveze po kreditima, a mnogi su, zbog recesije, ostajali bez posla. Iako postignuti dogovor nije moguće tumačiti kao „novo u krilu starog“ važno je identificirati da su se odnosi ogolili pa je moguće očekivati nešto veću senzibilnost države prema građanima lošijeg materijlanog stanja. U SAD-u se događaju navedene promjene. Međutim, u EU, posebice eurozoni, i dalje se vozi po starom. Neoliberalizam svoje je rediište preselio sa Wall Streeta u eurozonu. Koliko je to dramatičan događaj vidi se po činjenici da je upravo europski model kapitalizma, nazivan rajnskim modelom, bio daleko socijlano senzibilniji u odnosu na anglosaksonski model. Da je tome tako dovoljno je pogledati stanje u Grčkoj i Španjolskoj. Očito će članice eurozone morati pogledati istini u oči i shvatiti da su razvijene članice eurozone jednako krive za stanje u manjerazvijenim članicama.

Prema tome, jedna lasta ne čini proljeće, ali može biti naznaka nekih novih, humanijih, odnosa.